

Bruksela, 28 września 2023 r.
(OR. en)

13520/23

ENER 515
ECOFIN 936

PISMO PRZEWODNIE

Od:	Sekretarz generalna Komisji Europejskiej (podpisała dyrektor Martine DEPREZ)
Data otrzymania:	28 września 2023 r.
Do:	Thérèse BLANCHET, sekretarz generalna Rady Unii Europejskiej
Nr dok. Kom.:	COM(2023) 547 final
Dotyczy:	SPRAWOZDANIE KOMISJI DLA RADY w sprawie głównych ustaleń przeglądu rozporządzenia Rady (UE) 2022/2576 z dnia 19 grudnia 2022 r. w świetle ogólnej sytuacji w zakresie dostaw gazu do Unii

Delegacje otrzymują w załączeniu dokument COM(2023) 547 final.

Zał.: COM(2023) 547 final

KOMISJA
EUROPEJSKA

Bruksela, dnia 28.9.2023 r.
COM(2023) 547 final

SPRAWOZDANIE KOMISJI DLA RADY

w sprawie głównych ustaleń przeglądu rozporządzenia Rady (UE) 2022/2576 z dnia 19 grudnia 2022 r. w świetle ogólnej sytuacji w zakresie dostaw gazu do Unii

STRESZCZENIE

Lepsza koordynacja zakupów gazu (rozdział II)

Zgodnie z rozporządzeniem Komisja opracowała i uruchomiła, z pomocą dostawcy usług, mechanizm wspólnych zakupów pod nazwą „**AggregateEU**”, którego wyniki na dzień 14 lipca 2023 r. przedstawiają się następująco:

	Pierwsza runda Kwiecień/maj 2023 r.	Druga runda Czerwiec/lipiec 2023 r.	Wyniki łączne
<i>Status</i>	<i>Zamknięta</i>	<i>Zamknięta</i>	<i>[W toku]</i>
Subskrypcje (ogółem)	120	154	-
Zagregowane zapotrzebowanie	11,6 mld metrów sześciennych (mld m ³)	15,9 mld m ³	27,5 mld m ³
Oferty na dostawy	18,7 mld m ³	15,2 mld m ³	33,9 mld m ³
Dopasowane zapotrzebowanie	10,9 mld m ³	12 mld m ³	22,9 mld m ³

Komisja wdrożyła również środki towarzyszące przewidziane w rozporządzeniu, w tym dotyczące przejrzystości i wymiany informacji, zarządzania unijną platformą energetyczną oraz obowiązkowego korzystania z mechanizmu AggregateEU.

Komisja uważa, że unijna platforma energetyczna przyczyniła się do dywersyfikacji działań Unii i napełnienia magazynów przed sezonem grzewczym 2023/2024. Mechanizm AggregateEU zapewnił europejskim nabywcom dodatkową możliwość zakupu gazu od wiarygodnych dostawców po konkurencyjnych cenach, a także przejrzystość rynku w zakresie zapotrzebowania i podaży, a jednocześnie przyczynił się do ograniczenia zmienności rynków.

Fakt, że łączne ilości zagregowane tylko podczas pierwszych dwóch rund spowodowały podwojenie obowiązkowej agregacji zapotrzebowania, pokazał, że uczestnicy rynku ocenili mechanizm wspólnych zakupów jako bardzo przydatny w kontekście kryzysu.

Środki mające na celu zwiększenie wykorzystania instalacji LNG, magazynów gazu i gazociągów (rozdział II sekcja 3)

Rozporządzenie zawiera przepisy mające na celu zwiększenie przejrzystości i ułatwienie wtórnego handlu pojemnością magazynów gazu i zdolnościami instalacji LNG, co umożliwi efektywne wykorzystywanie instalacji LNG, instalacji magazynowych oraz gazociągów (np. w związku z ograniczeniami przesyłowymi). Dzięki zwiększonej przejrzystości zapewniono bardziej kompleksowy przegląd rynków LNG i magazynowania gazu w UE, a także bardziej efektywne wykorzystanie tych infrastruktur.

Środki zapobiegające nadmiernym cenom gazu i nadmiernej zmienności śróddziennej na rynkach energetycznych instrumentów pochodnych (rozdział III)

W odniesieniu do obrotu w rozporządzeniu przewidziano środek mający na celu zarządzanie nadmierną zmiennością na rynkach instrumentów pochodnych gazu i energii elektrycznej, przy jednoczesnym zachowaniu procesów kształtowania się cen. Tymczasowy mechanizm zarządzania zmiennością śróddzienną, tj. mechanizm korytarza cen zapobiegający ich gwałtownym śróddziennym skokom, ma na celu zapobieganie nadmiernej zmienności i gwałtownym skokom cen na rynku energetycznych instrumentów pochodnych, chroniąc unijnych operatorów z sektora energetycznego przed dużymi śróddziennymi wzrostami cen i pomagając im zabezpieczyć dostawy energii w perspektywie średnioterminowej.

Od czasu przyjęcia tego mechanizmu sytuacja na rynkach nie wymagała jego uruchomienia w celu zapobieżenia gwałtownym skokom cen. W tym kontekście konieczne jest dalsze monitorowanie rynków surowców energetycznych w celu ustalenia, czy należy tymczasowo przedłużyć okres obowiązywania mechanizmów zarządzania zmiennością śróddzienną, biorąc pod uwagę utrzymującą się niepewność na tych rynkach w następstwie kryzysu energetycznego, a także w związku z napięciami na rynkach światowych, które miały miejsce latem 2023 r.

Środki mające zastosowanie w przypadku stanu nadzwyczajnego dotyczącego gazu (rozdział IV)

Przedmiotowe rozporządzenie stanowi tymczasowe uzupełnienie rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa dostaw gazu¹, w szczególności przez zapewnienie domyślnego stosowania mechanizmu solidarnościowego w przypadku braku umów dwustronnych, a także przez rozszerzenie tego mechanizmu solidarnościowego na skroplony gaz ziemny (LNG) i krytyczne ilości gazu do produkcji energii elektrycznej. Dodano ponadto przepis ułatwiający ograniczenie popytu przez odbiorców chronionych, a także przepis dotyczący zabezpieczenia przepływów transgranicznych.

W grudniu 2022 r. Komisja przeprowadziła wspólne ćwiczenie solidarnościowe z państwami członkowskimi UE i europejską siecią operatorów systemów przesyłowych gazu (ENTSO gazu), w ramach którego przetestowano przepisy i procedury na wypadek sytuacji nadzwyczajnych, a także mechanizm solidarnościowy.

Komisja stwierdza, że koncepcje przedstawione w tym rozdziale okazały się użyteczne w kontekście łagodzenia kryzysu gazowego oraz bieżących lub przyszłych działań na rzecz ograniczenia zapotrzebowania.

¹ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/1938 z dnia 25 października 2017 r. dotyczące środków zapewniających bezpieczeństwo dostaw gazu ziemnego i uchylające rozporządzenie (UE) nr 994/2010.

Wprowadzenie

W odpowiedzi na zakłócenia światowego rynku energii spowodowane inwazją Rosji na Ukrainę Unia Europejska (UE) przyjęła plan REPowerEU mający na celu zapewnienie oszczędności energii, produkcję czystej energii i dywersyfikację dostaw energii, aby zwiększyć strategiczną odporność Europy i zmniejszyć jej zależność od importu gazu z Rosji.

W kwietniu 2022 r. na wniosek Rady Europejskiej Komisja uruchomiła unijną platformę energetyczną w ramach planu REPowerEU, która ma trzy następujące cele: 1) agregacja zapotrzebowania i wspólne zakupy gazu, 2) zapewnienie najbardziej efektywnego wykorzystania istniejącej infrastruktury oraz 3) działania na arenie międzynarodowej.

Od początku wojny sytuacja na rynku gazu stopniowo ulega pogorszeniu. Wykorzystanie przez Rosję dostaw gazu do Europy jako broni spowodowało napięcia na rynku i doprowadziło do gwałtownego wzrostu cen gazu. Cena hurtowa w 2022 r. była średnio pięciokrotnie wyższa niż przed kryzysem, a w szczycie kryzysu latem 2022 r. przekroczyła nawet 300 EUR/MWh².

W związku z tym 19 grudnia 2022 r. Rada przyjęła nadzwyczajne rozporządzenie Rady (UE) 2022/2576 w celu zwiększenia solidarności dzięki lepszej koordynacji zakupów gazu, wiarygodnym poziomom odniesienia cen i transgranicznej wymianie gazu („rozporządzenie”).

Rozporządzenie to stanowi tymczasową podstawę prawną:

- lepszej koordynacji zakupów gazu (rozdział II);
- środków zapobiegających nadmiernym cenom gazu i nadmiernej zmienności śróddziennej na rynkach energetycznych instrumentów pochodnych (rozdział III);
- środków mających zastosowanie w przypadku stanu nadzwyczajnego dotyczącego gazu (rozdział IV).

Art. 30 rozporządzenia stanowi, że „[d]o dnia 1 października 2023 r. Komisja przeprowadzi przegląd niniejszego rozporządzenia w świetle ogólnej sytuacji w zakresie dostaw gazu do Unii i przedstawi Radzie sprawozdanie zawierające główne ustalenia tego przeglądu. *Na podstawie tego sprawozdania Komisja może zaproponować przedłużenie okresu obowiązywania niniejszego rozporządzenia*”.

Zgodnie z powyższym w niniejszym sprawozdaniu opisano, w jaki sposób Komisja wdrożyła rozporządzenie, oraz przedstawiono przegląd głównych ustaleń i wynikających z nich wniosków dotyczących przepisów rozporządzenia.

² Dotyczy to zarówno kontraktów terminowych typu future (o najbliższym miesięcznym terminie wygaśnięcia) TTF (Title Transfer Facility), jak i kontraktów terminowych typu TTF spot (z terminem wykonania w następnym dniu).

PRZEGLĄD ROZDZIAŁU II (LEPSZA KOORDYNACJA ZAKUPÓW GAZU)

Komisja wdrożyła koordynację zakupów gazu (i) poprzez ustanowienie mechanizmu zgłaszania umów na dostawy gazu i przetargów na zakup gazu w celu zwiększenia przejrzystości rynków gazu oraz (ii) poprzez wprowadzenie zarządzania agregacją zapotrzebowania, organizowanie przetargów, kojarzenie ofert i ustanowienie mechanizmu wspólnych zakupów gazu (mechanizm wspólnych zakupów). W niniejszym sprawozdaniu Komisja przedstawia wyniki i dane dostępne na dzień 14 lipca 2023 r., obejmujące przetargi i umowy zgłoszone do tego dnia, a także wyniki pierwszych dwóch rund agregacji zapotrzebowania i przetargów w ramach mechanizmu wspólnych zakupów zorganizowanych przy wsparciu mechanizmu AggregateEU³.

Koordynacja agregacji zapotrzebowania na gaz i prowadzenie postępowań przetargowych będą kontynuowane do czasu wygaśnięcia rozporządzenia.

Przegląd sekcji 1 – koordynacja zakupów gazu w Unii (art. 3 i 4)

1. Przejrzystość i wymiana informacji (art. 3 rozporządzenia)

Kryzys energetyczny uwidoczniał zależność UE od rosyjskich paliw kopalnych i szkodliwy wpływ braku skoordynowanych działań ze strony państw członkowskich UE w obliczu wykorzystywania przez Rosję dostaw gazu jako broni, co doprowadziło do wysokich cen i kryzysu bezpieczeństwa dostaw. Uznano, że aby zmniejszyć zależność UE od dostaw gazu ziemnego z Rosji i obniżyć ceny, niezbędna jest lepsza koordynacja zakupów gazu od dostawców zewnętrznych. Celem art. 3 tego rozporządzenia⁴ jest zatem zapewnienie lepszej koordynacji zakupów gazu w UE oraz solidarności energetycznej między państwami członkowskimi UE. Aby to osiągnąć, należy przedstawić Komisji przegląd zbliżających się przetargów lub umów na sprzedaż i zakup gazu. W tym celu przedsiębiorstwa gazowe lub przedsiębiorstwa wykorzystujące gaz są zobowiązane do przesyłania Komisji powiadomień o wszelkich planowanych przetargach lub umowach dotyczących zakupu gazu w ilości powyżej 5 TWh/rok.

Zgodnie z art. 3 ust. 2 tego rozporządzenia jeżeli Komisja uzna, że konieczna jest dalsza koordynacja w odniesieniu do przetargów lub umów (na przykład jeżeli przetargi lub umowy mogą mieć niekorzystny wpływ na funkcjonowanie rynku, bezpieczeństwo dostaw lub solidarność lub mogłyby być korzystne dla mechanizmu wspólnych zakupów), Komisja może skierować zalecenia do takich przedsiębiorstw po poinformowaniu Rady Sterującej *ad hoc* ds. unijnej platformy energetycznej.

³ AggregateEU to mechanizm agregacji zapotrzebowania i wspólnych zakupów obsługiwany przez przedsiębiorstwo Prisma, dostawcę usług w ramach unijnej platformy energetycznej, zgodnie z rozporządzeniem Rady (UE) 2022/2576.

⁴ Art. 3 stanowi, że: „1. Wyłącznie do celu lepszej koordynacji przedsiębiorstwa gazowe, przedsiębiorstwa zużywające gaz z siedzibą w Unii lub organy państw członkowskich, które zamierzają ogłosić przetarg na zakup gazu lub przystąpić do negocjacji z producentami lub dostawcami gazu ziemnego z państw trzecich w sprawie zakupu gazu w ilości powyżej 5 TWh/rok, informują Komisję i, w stosownych przypadkach, państwo członkowskie, w którym te przedsiębiorstwa mają siedzibę, o zawarciu umowy na dostawę gazu lub protokołu ustaleń lub o ogłoszeniu przetargu na zakup gazu”.

Dane statystyczne dotyczące powiadomień i zaleceń na podstawie art. 3

Stan na dzień 14 lipca 2023 r.	Liczba	Wielkość dostaw w 2023 r. (terawatogodziny (TWh))	Wielkość dostaw w 2024 r. (TWh)	Wielkość dostaw w 2025 r. (TWh)
Otrzymane powiadomienia skutkujące:	22	89,2	189,6	197,9
wydaniem zaleceń:	2	11,05	25,5	25,5
brakiem konieczności wydania zaleceń	20	78,15	164,1	172,4
oceną w toku	0	0	0	0

Komisja zorganizowała wiele równie akceptowalnych i bezpiecznych kanałów bezpiecznego przekazywania powiadomień, o których mowa w art. 3 rozporządzenia. Pozwoliło to rozwiązać obawy przedsiębiorstw związane z bezpieczeństwem i poufnością, a jednocześnie informować państwa członkowskie UE zgodnie z wymogami poufności.

Główne ustalenia: ogólnie rzecz biorąc, Komisja uważa, że wdrożenie art. 3 przyczyniło się do zwiększenia przejrzystości planowanych przetargów i umów na sprzedaż i zakup gazu, ponieważ zapewniło Komisji lepszą wiedzę na temat planowanych przetargów.

Jedynymi powiadomieniami, które skutkowały wydaniem zaleceń na podstawie art. 3 rozporządzenia, były powiadomienia dotyczące przedsiębiorstw zamierzających ogłosić przetarg. Podczas wdrażania rozporządzenia napotkano szereg wyzwań: powiadomienia o niektórych umowach handlowych były dokonywane po fakcie, a przedsiębiorstwa niechętnie udostępniały szczególnie chronione informacje handlowe. Niektóre podmioty z branży kwestionowały również interpretację rozporządzenia, w szczególności w odniesieniu do terminów powiadomień w trakcie trwających negocjacji.

Komisja nie jest w stanie dokładnie ocenić, ile powiadomień nie dokonano, mimo że spełniały one wymogi art. 3. Wynika to z faktu, że dostęp do zbiorów danych dotyczących podpisanych umów handlowych jest albo ograniczony, albo niepełny.

Wnioski: zasada dotycząca obowiązkowego powiadamiania o przetargach lub umowach na sprzedaż i zakup gazu jest nowym sposobem na zwiększenie przejrzystości i zapobieganie przelicytowywaniu. Dużo więcej problemów sprawiają powiadomienia o umowach, ponieważ etap poprzedzający zawarcie umowy jest bardzo wymagający dla przedsiębiorstw.

Przepis ten okazał się łatwiejszy do wdrożenia w przypadku wcześniejszych powiadomień o przetargach niż w przypadku powiadomień o umowach. Biorąc również pod uwagę, że przetargi ogłaszane są w ramach mechanizmu AggregateEU, wydaje się, że zalecenia wydane przez Komisję są bardziej odpowiednie, jeśli są skierowane do przedsiębiorstw planujących ogłoszenie przetargów, które mogą być przeprowadzane za pośrednictwem tego mechanizmu.

Kolejnym ważnym wnioskiem jest to, że szerszy dostęp Komisji do większego zbioru danych dotyczących podpisanych umów handlowych (dzięki zagregowanym i zanonimizowanym danym) powinien z kolei prowadzić do lepszego egzekwowania obowiązku powiadamiania

o umowach i przetargach oraz bardziej szczegółowej oceny wpływu poszczególnych przetargów lub umów.

2. Rada Sterująca *ad hoc* (art. 4 rozporządzenia)

Decyzją Komisji z dnia 13 stycznia 2023 r. Komisja ustanowiła Radę Sterującą *ad hoc* (C(2023) 407 final⁵). Rada Sterująca *ad hoc* przyjęła swój regulamin wewnętrzny w dniu 16 lutego 2023 r. i do dnia 14 lipca 2023 r. odbyła sześć posiedzeń.

Radzie Sterującej *ad hoc* przewodniczy wiceprzewodniczący wykonawczy Maroš Šefčovič, a jej członkami są przedstawiciele wysokiego szczebla mianowani przez organy państw członkowskich. Sekretariat Wspólnoty Energetycznej uczestniczy w posiedzeniach Rady Sterującej jako obserwator, natomiast przedstawiciele umawiających się stron Wspólnoty Energetycznej uczestniczą – na zaproszenie – w posiedzeniach dotyczących kwestii będących przedmiotem wspólnego zainteresowania.

Rada Sterująca *ad hoc* została ustanowiona w celu ułatwienia koordynacji mechanizmu wspólnych zakupów, a w szczególności agregacji zapotrzebowania. Komisja jest również zobowiązana do skonsultowania się z Radą Sterującą *ad hoc* w sprawie projektów zaleceń na podstawie art. 3 ust. 2 oraz do przekazywania jej informacji na temat wpływu udziału danych przedsiębiorstw w mechanizmie wspólnych zakupów.

Główne ustalenia: Komisja uważa, że Rada Sterująca *ad hoc* w pełni wykonała swoje zadanie polegające na ułatwieniu koordynacji mechanizmu wspólnych zakupów na poziomie krajowym, w tym agregacji zapotrzebowania. Członkowie i obserwatorzy Rady Sterującej *ad hoc* odegrali zasadniczą rolę w utrzymywaniu silnego i stałego wsparcia politycznego dla unijnej platformy energetycznej, promowaniu mechanizmu wspólnych zakupów oraz przekazywaniu informacji odpowiednim instytucjom krajowym i zainteresowanym przedsiębiorstwom. Krajowe okrągłe stoły organizowane przez członków Rady Sterującej *ad hoc* odegrały zasadniczą rolę w mobilizowaniu podmiotów po stronie zapotrzebowania i koordynowaniu udziału sektorów zużywających duże ilości gazu i sektorów energochłonnych. Aktywnie współpracowali oni również z krajowymi instytucjami finansowymi (krajowymi bankami prorozwojowymi i agencjami kredytów eksportowych) w celu przeanalizowania możliwości uzyskania i zabezpieczenia gwarancji dla nabywców, którzy nie mają wystarczającej zdolności kredytowej.

Członkowie i obserwatorzy Rady Sterującej *ad hoc* regularnie omawiali wszystkie kluczowe aspekty unijnej platformy energetycznej, dzielili się najlepszymi praktykami i przekazywali cenne informacje zwrotne na temat kwestii związanych z wdrażaniem mechanizmu wspólnych zakupów. Państwa członkowskie UE omówiły również stosowanie rozporządzenia, w szczególności kwestię obowiązkowej agregacji zapotrzebowania.

Przeprowadzono również konsultacje z członkami Rady Sterującej *ad hoc* w sprawie projektów zaleceń wydanych w odniesieniu do art. 3 rozporządzenia (więcej szczegółowych

⁵ Decyzja Komisji jest dostępna na stronie internetowej: [EUR-Lex – 32023D0208\(02\) – PL – EUR-Lex \(europa.eu\)](https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2023/407/oj).

informacji na ten temat przedstawiono w poprzedniej sekcji). Otrzymane informacje zwrotne były jednak dość ograniczone i dotyczyły tylko niewielkiej liczby zaleceń.

Wnioski: działalność Rady Sterującej *ad hoc* odegrała kluczową rolę w skutecznym wdrożeniu mechanizmu wspólnych zakupów. Zapewniła ona większe zaangażowanie państw członkowskich UE i szeroki udział przedstawicieli sektora przemysłu.

Przegląd sekcji 2 – agregacja zapotrzebowania i wspólne zakupy (art. 5–11 rozporządzenia)

3. Agregacja zapotrzebowania i wspólne zakupy (art. 5–8 rozporządzenia)

i. Mechanizm AggregateEU: wybór dostawcy usług

Komisja opracowała i wdrożyła mechanizm wspólnych zakupów z pomocą przedsiębiorstwa PRISMA European Capacity Platform GmbH, wybranego na dostawcę usług zgodnie z rozporządzeniem.

Główne ustalenia: Komisja uważa, że przepisy rozporządzenia dotyczące wyboru dostawcy usług i zawarcia z nim umowy umożliwiły zatrudnienie wykwalifikowanego dostawcy usług w celu zaprojektowania, opracowania, obsługi i utrzymania mechanizmu AggregateEU.

Pod kierunkiem Komisji działającej jako instytucja zamawiająca i w drodze stałej współpracy z nią przedsiębiorstwo PRISMA uruchomiło mechanizm AggregateEU w odpowiednim czasie, umożliwiającym napełnienie magazynów UE w ramach przygotowań do sezonu grzewczego 2023/2024.

W niecałe trzy miesiące przedsiębiorstwo PRISMA zaprojektowało, opracowało i wdrożyło – przy wykorzystaniu istniejących zdolności i narzędzi do alokacji zdolności przesyłowych rurociągów – mechanizm wspólnych zakupów zgodnie z postanowieniami specyfikacji istotnych warunków zamówienia i celami rozporządzenia. W rozporządzeniu nie wskazano wyraźnie, w jaki sposób należy wdrożyć mechanizm wspólnych zakupów, lecz Komisja i PRISMA jak dotąd zajęły się następującymi aspektami:

- utworzyły mechanizm AggregateEU na podstawie projektu Komisji i pod jej kierunkiem;
- zarejestrowały uczestników na platformie PRISMA zgodnie z normami branżowymi i przetworzyły użytkowników zarejestrowanych w mechanizmie AggregateEU, zgodnie z kryteriami wykluczenia określonymi w art. 8 i 9 rozporządzenia. Do 14 lipca 2023 r. w AggregateEU zarejestrowano ponad 150 przedsiębiorstw;
- zorganizowały rundy agregacji zapotrzebowania, w ramach których przedsiębiorstwa mogły szczegółowo określić swoje zapotrzebowanie, z uwzględnieniem wszystkich wymaganych informacji na temat ilości, harmonogramu i punktów dostawy – zob. tabela w ppkt (iii) (AggregateEU: wstępne wyniki);
- zgromadziły oferty od sprzedawców i skojarzyły najbardziej konkurencyjne oferty z zagregowanym zapotrzebowaniem, przydzielając oferty proporcjonalnie w przypadku niedostatecznej podaży – zob. tabela w pkt iii (AggregateEU: wstępne wyniki);

- zebrały informacje na temat statusu negocjacji i zawierania umów dotyczących skojarzonych pozycji między nabywcami a sprzedającymi.

Aby dostosować działanie AggregateEU do praktyk i standardów biznesowych oraz zapewnić szeroką akceptację tego mechanizmu przez podmioty z sektora, mechanizm ten został opracowany w ścisłej współpracy z przedstawicielami sektora i zainteresowanymi stronami reprezentowanymi w grupie doradczej ds. sektorów. Ta nieformalna grupa ekspertów, składająca się z 27 przedsiębiorstw z UE i 11 obserwatorów posiadających doświadczenie w handlu gazem na rynkach światowych, stanowiła główne forum współpracy dla przedstawicieli sektora i okazała się bardzo przydatna w kontekście dyskusji na temat usług, które mają być rozwijane w ramach AggregateEU.

Zaangażowanie przedsiębiorstwa PRISMA, zarządzającego jedną z wiodących europejskich platform obrotu zdolnościami przesyłowymi gazu, odegrało istotną rolę w zapewnieniu wiarygodności mechanizmu wspólnych zakupów oraz uzyskaniu zaufania podmiotów przemysłowych do tego procesu, zwłaszcza w odniesieniu do ochrony tajemnic handlowych, oraz wzmocnieniu ich poczucia bezpieczeństwa.

Wnioski: wsparcie dostawcy usług odegrało kluczową rolę w skutecznym wdrożeniu przez Komisję mechanizmu wspólnych zakupów w odpowiednim czasie.

Biorąc pod uwagę wdrożenie usługi z perspektywy rozporządzenia, bardziej sensowne byłoby jednak, aby w przepisach dotyczących kryteriów kwalifikacji pierwszeństwo miał opis usług, a nie wymogi techniczne narzędzia informatycznego.

ii. Projektowanie mechanizmu AggregateEU

Głównym celem projektu mechanizmu AggregateEU było umożliwienie agregacji zapotrzebowania, zorganizowanie rundy przetargowej obejmującej międzynarodowych dostawców gazu oraz kojarzenie zapotrzebowania z ofertami dostawców.

Komisja i dostawca usług wdrożyli mechanizm AggregateEU poprzez zorganizowanie rund przetargowych, z których każda obejmowała poniższe etapy:

Główne ustalenia: w okresie objętym oceną większe przedsiębiorstwa były zasadniczo bardziej skłonne do uczestnictwa w mechanizmie AggregateEU niż mniejsze. Do tej pory w AggregateEU zarejestrowało się łącznie ponad 150 przedsiębiorstw różnej wielkości z całego łańcucha dostaw.

Uczestnicy docenili stopień elastyczności zapewniany przez AggregateEU i jego pozornie niezakłócający wpływ na mechanizmy rynkowe. W szczególności pozytywnie ocenili rodzaje dostępnych produktów (dostawa do krajowych punktów bilansowania lub terminali skroplonego gazu ziemnego (LNG)) oraz miesięczny profil i terminy dostaw.

Niektórzy uczestnicy pozytywnie ocenili również możliwość zgłaszania, a następnie wycofywania zapotrzebowania, a także możliwość podjęcia negocjacji z dopasowanymi kontrahentami na warunkach innych niż warunki przedstawione w mechanizmie AggregateEU. Z drugiej strony niektóre organy krajowe i inni uczestnicy rynku zwrócili się z wnioskiem, aby mechanizm AggregateEU umożliwiał zgłaszanie zapotrzebowania przez nabywców oraz przedstawianie ofert przez dostawców w sposób bardziej wiążący, a nie dobrowolny, jak ma to miejsce obecnie.

Po pierwszej rundzie przetargowej niektórzy uczestnicy zwrócili się o wprowadzenie zmian w celu lepszego uwzględnienia struktury ich zużycia. Elastyczność i struktura ram regulacyjnych umożliwiły Komisji częściowe uwzględnienie tych wniosków i dalszą poprawę funkcjonowania mechanizmu AggregateEU poprzez modyfikację i aktualizację funkcji między rundami przetargowymi. Przykładowo w odpowiedzi na prośby niektórych uczestników z sektora energochłonnego ostatnie terminy dostaw w drugiej rundzie przetargowej zostały wydłużone do 20 miesięcy, tj. do marca 2025 r.

Brak solidnej podstawy prawnej do zgłaszania umów przez uczestników przełożył się jednak na ogólnie niewielką ilość informacji zwrotnych na temat zawieranych umów.

Ograniczenie geograficzne dotyczące uczestnictwa w AggregateEU po stronie nabywcy było ponadto problematyczne dla niektórych dużych organizacji korporacyjnych posiadających

spółki zależne zarejestrowane w Zjednoczonym Królestwie, Szwajcarii lub Europejskim Obszarze Gospodarczym.

Wnioski: ogólnie rzecz biorąc, jak wynika z wysokiego poziomu uczestnictwa kupujących i sprzedających w mechanizmie wspólnych zakupów oraz rezultatów dwóch pierwszych rund, uczestnicy w większości pozytywnie ocenili projekt mechanizmu AggregateEU, oferowane w jego ramach usługi oraz działania Komisji i dostawcy usług podjęte w odpowiedzi na ich wnioski. Większość państw członkowskich UE również wyraziła swoje uznanie na posiedzeniu Rady Sterującej *ad hoc* ds. unijnej platformy energetycznej, podobnie jak przedstawiciele sektora przemysłu w ramach różnych wymian informacji (w tym na spotkaniach grupy doradczej ds. sektorów).

Przedstawiane przez uczestników sprawozdania z wyników etapów negocjacji i zawierania umów mogłyby być bardziej szczegółowe. Najprawdopodobniej pozwoliłoby to lepiej ocenić skuteczność i powodzenie mechanizmu AggregateEU.

iii. Mechanizm AggregateEU: wstępne wyniki

Do 14 lipca 2023 r. Komisja uruchomiła dwie rundy przetargowe, których wyniki były następujące:

	Pierwsza runda kwiecień/maj 202 3 r.	Druga runda czerwiec/lipiec 2023 r.	Wyniki łączne
<i>Status</i>	<i>Zamknięta</i>	<i>Zamknięta</i>	-
Subskrypcje (ogółem)	120	154	154
Zagregowane zapotrzebowanie	11,6 mld metrów sześciennej (mld m ³)	15,9 mld m ³	27,5 mld m ³
Oferty na dostawy	18,7 mld m ³	15,2 mld m ³	33,9 mld m ³
Dopasowane zapotrzebowanie	10,9 mld m ³	12 mld m ³	22,9 mld m ³

Przewiduje się, że kolejne rundy przetargowe zostaną uruchomione do końca 2023 r.

Główne ustalenia: zgodnie z art. 8 rozporządzenia udział w mechanizmie wspólnych zakupów za pośrednictwem AggregateEU po stronie nabywcy był dostępny dla przedsiębiorstw mających siedzibę w UE i umawiających się stronach Wspólnoty Energetycznej. Po stronie sprzedawcy udział był otwarty dla wszystkich przedsiębiorstw. Zarówno w przypadku nabywców, jak i sprzedawców wykluczono przedsiębiorstwa powiązane z Federacją Rosyjską lub objęte unijnymi środkami ograniczającymi przyjętymi w związku z działaniami Rosji w Ukrainie.

Na dzień 14 lipca 2023 r. w mechanizmie AggregateEU zarejestrowane były łącznie 154 przedsiębiorstwa. Liczba ta obejmuje przedsiębiorstwa z siedzibą w UE i przedsiębiorstwa z siedzibą w umawiających się stronach Wspólnoty Energetycznej, w szczególności z Ukrainy, Mołdawii i Serbii, które wykazały duże zainteresowanie udziałem w AggregateEU i były aktywne i licznie reprezentowane w rundach przetargowych.

Większość przedsiębiorstw to przedsiębiorstwa gazowe i handlowe. Reprezentowani byli jednak również przemysłowi odbiorcy końcowi.

Wyniki samych tylko dwóch pierwszych rund przetargowych, w ramach których zagregowano zapotrzebowanie w ilości 27,5 mld m³, przekroczyły obowiązkową agregację zapotrzebowania określoną w rozporządzeniu (13,5 mld m³).

Aktywnie zaangażowali się również dostawcy, którzy zaoferowali 33,9 mld m³ w pierwszych dwóch rundach, co skutkowało znaczną nadwyżką podaży.

Mechanizm wspólnych zakupów miał na celu stworzenie nowych możliwości rynkowych i biznesowych dla nabywców i dostawców w Europie. W kontekście kryzysu zapewnił uczestnikom rynku narzędzie umożliwiające wyszukiwanie potencjalnych nowych kontrahentów i nawiązywanie z nimi stosunków umownych, a także nabywanie gazu na konkurencyjnych warunkach, niezależnie od ich wielkości i struktury zużycia.

Nadal można zgłaszać informacje zwrotne na temat mechanizmu wspólnych zakupów. Niektóre państwa członkowskie UE i uczestnicy rynku stwierdzili, że mechanizm wspólnych zakupów przyczynił się do zwiększenia bezpieczeństwa dostaw, a w kilku przypadkach mógł przyczynić się do utrzymania cen na niskim poziomie i pomóc ograniczyć zmienność na rynku. Wydaje się również, że mechanizm wspólnych zakupów przyczynił się do zwiększenia przejrzystości rynku (dzięki ujawnieniu ofert i cen). Niektóre państwa członkowskie UE i uczestnicy rynku byli jednak bardziej ostrożni co do wartości dodanej tego mechanizmu.

Mechanizm wspólnych zakupów został opracowany z myślą o zapewnieniu korzyści szczególnie sektorom zużywającym duże ilości gazu i mniejszym odbiorcom końcowym, ponieważ umożliwia im zabezpieczenie dostaw gazu po konkurencyjnych cenach dzięki możliwości zawierania transakcji bezpośrednio z producentami i eksporterami działającymi na rynku hurtowym i rynku LNG.

Kilku nabywców zgłosiło, że mechanizm wspólnych zakupów przyczynił się do obniżenia ich cen gazu w ramach obowiązujących umów zawartych poza mechanizmem AggregateEU. Kilka umów zostało również zawartych w wyniku kojarzenia ofert w ramach AggregateEU. Jest to dowód na to, że oferty dostawców w AggregateEU były konkurencyjne pod względem cen. Jednocześnie kilka podmiotów z sektora wskazało, że otrzymane oferty cenowe były wyższe niż cena rynkowa lub równe tej cenie oraz że nie pozyskano żadnych nowych źródeł dostaw w stosunku do tych, które były już znane uczestnikom.

Wnioski: mechanizm AggregateEU wzbudził zainteresowanie wielu uczestników rynku, o czym świadczą zagregowane i oferowane w jego ramach ilości gazu. Pierwsze dwie rundy przetargowe zorganizowano w okresie od kwietnia do lipca 2023 r., kiedy to sytuacja na rynku ustabilizowała się w porównaniu z latem 2022 r. Fakt, że łączne ilości zagregowane tylko podczas pierwszych dwóch rund spowodowały podwojenie obowiązkowej agregacji zapotrzebowania, pokazał, że uczestnicy rynku uznali agregację zapotrzebowania za bardzo przydatną w kontekście kryzysu. Świadczy to, że podmioty rynkowe mogą być zainteresowane funkcjonowaniem analogicznego mechanizmu na zasadzie dobrowolności.

4. Aspekty finansowe (art. 8 ust. 3 rozporządzenia)

Zgodnie z art. 8 ust. 3 rozporządzenia Komisja oceniła potrzebę wsparcia płynności, w tym gwarancji, dla uczestników mechanizmu AggregateEU i zorganizowała działania informacyjne w celu zapewnienia takiego wsparcia. Działania koncentrowały się na (i) określeniu potrzeb wszystkich zainteresowanych stron oraz produktów finansowych, które mogłyby najlepiej zaspokoić te potrzeby oraz (ii) stworzeniu sieci publicznych instytucji finansowych gotowych zapewnić takie produkty.

Przykładowo, gwarancje w formie standardowej akredytywy służą głównie potrzebom mniejszych przedsiębiorstw gazowych, ponieważ umożliwiają im rozwiązanie problemów związanych ze zdolnością kredytową, a także przedsiębiorstw energochłonnych, które nie miały wcześniej doświadczenia w działaniu na światowym rynku gazu i nie miały stałych relacji z dostawcami. Gwarancje odgrywają istotną rolę w zapewnieniu, aby wszystkie przedsiębiorstwa uczestniczące w mechanizmie AggregateEU, niezależnie od ich profilu i obszarów działalności, mogły w jak największym stopniu korzystać z mechanizmu wspólnych zakupów.

Działania informacyjne zorganizowane na szczeblu politycznym i eksperckim obejmowały liczne spotkania wielostronne i dwustronne oraz zaproszenia do składania wniosków dotyczące konkretnych tematów zorganizowane z udziałem europejskich instytucji finansowych, krajowych banków i instytucji prorozwojowych oraz ich różnych stowarzyszeń, takich jak Europejskie Stowarzyszenie Inwestorów Długoterminowych (European Long-Term Investors Association) i Unia Berneńska, a także dyskusje na konkretne tematy podczas warsztatów i spotkań grup regionalnych w państwach członkowskich UE.

Członkowie Rady Sterującej *ad hoc* ds. unijnej platformy energetycznej odegrali ważną rolę, ponieważ wspierali Komisję w ocenie potrzeb w zakresie gwarancji dla europejskich przedsiębiorstw mających siedzibę na ich terytoriach, które uczestniczyły w mechanizmie AggregateEU, a także pomagali w nawiązywaniu kontaktów z krajowymi instytucjami finansowymi.

Sieć ta miała następującą strukturę.

<i>Stan na dzień 14 lipca 2023 r.</i>	Liczba	Nazwy
Publiczne instytucje finansowe	8	-
Międzynarodowe instytucje finansowe	1	Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju ⁶
Krajowe banki prorozwojowe	3	BGK (Polska) Finnvera (Finlandia) Instituto de Crédito Oficial (Hiszpania)
Agencje kredytów eksportowych	4	Eksfin (Norwegia) Exim Banca Românească (Rumunia) Exim Banca Slovakia (Słowacja) SACE (Włochy)

W ten sposób możliwe było udostępnienie w ramach AggregateEU informacji na temat produktów finansowych dostępnych dla zainteresowanych stron w oparciu o ocenę Komisji.

⁶ Wykaz państw, w których EBOR prowadzi działalność, można znaleźć na stronie internetowej: <https://www.ebrd.com/where-we-are.html>.

Główne ustalenia: sieć zapewniła dobry zasięg geograficzny, w szczególności dzięki zaangażowaniu Europejskiego Banku Odbudowy i Rozwoju oraz Eksfín, które mogą udzielać gwarancji na gaz ziemny przedsiębiorstwom mającym siedzibę w wielu krajach. Niektóre publiczne instytucje finansowe nie mogły udzielać gwarancji ze względu na swoje zobowiązania w zakresie dekarbonizacji lub sugerowały utworzenie gwarancji Komisji lub Europejskiego Banku Inwestycyjnego równoważnej gwarancji państwowej. Niektóre z nich wskazały również na brak zainteresowania ze strony nabywców.

Wnioski: warto byłoby rozważyć, w jaki sposób można zaplanować dalsze działania mające na celu zapewnienie dostosowanego do potrzeb i przystępnego cenowo wsparcia finansowego⁷ w formie gwarancji i innych instrumentów. Mogłoby to zapewnić bardziej aktywny udział mniejszych przedsiębiorstw gazowych i sektora energochłonnego w mechanizmie wspólnych zakupów, ponieważ to one powinny być głównymi beneficjentami unijnej platformy energetycznej.

5. Dostawy gazu ziemnego wyłączone ze wspólnych zakupów (art. 9 rozporządzenia)

Komisja wdrożyła art. 9 rozporządzenia, na podstawie którego przedsiębiorstwa uczestniczące w mechanizmie AggregateEU zobowiązane są do podpisania oświadczenia⁸ potwierdzającego przestrzeganie zasady wyłączenia ze wspólnych zakupów gazu ziemnego pochodzącego z Federacji Rosyjskiej.

Główne ustalenia: uczestnicy zadawali pytania dotyczące definicji własności i kontroli⁹. Komisja napotkała również pewne techniczne i praktyczne ograniczenia w ocenie pochodzenia gazu ziemnego kojarzonego za pośrednictwem mechanizmu AggregateEU. Komisja i PRISMA zapewniły, aby zasada dotycząca wyłączenia była przestrzegana za pomocą oświadczenia i, w razie potrzeby, kontroli uzupełniających (takich jak kontrole kontrahentów i monitorowanie LNG).

⁷ Jeżeli wsparcie finansowe, czy to w formie gwarancji czy innych instrumentów, stanowi pomoc państwa, będzie ono podlegać kontroli pomocy państwa zgodnie z art. 107 i 108 TFUE.

⁸ Odpowiedni wzór można znaleźć na stronie internetowej: <https://aggregateeu.prisma-capacity.eu/support/solutions/articles/36000429400-how-to-fill-out-the-declaration-of-honor->.

⁹ Art. 8 („Udział w agregacji zapotrzebowania i wspólnych zakupach”) stanowi, że:

„1. Udział w agregacji zapotrzebowania i wspólnych zakupach jest otwarty i przejrzysty dla wszystkich przedsiębiorstw gazowych i przedsiębiorstw zużywających gaz z siedzibą na terytorium Unii niezależnie od żądanej ilości. Z udziału w agregacji zapotrzebowania i wspólnych zakupach wykluczone są, w roli dostawców, producentów i nabywców, przedsiębiorstwa gazowe i przedsiębiorstwa zużywające gaz, które:

a) są objęte unijnymi środkami ograniczającymi przyjętymi na podstawie art. 215 TFUE, w szczególności unijnymi środkami ograniczającymi przyjętymi w związku z działaniami Rosji destabilizującymi sytuację w Ukrainie lub działaniami podważającymi

integralność terytorialną, suwerenność i niezależność Ukrainy lub im zagrażającymi;

b) są bezpośrednio lub pośrednio własnością osób fizycznych lub prawnych, podmiotów lub organów objętych takimi unijnymi środkami ograniczającymi, są kontrolowane przez te osoby, podmioty lub organy lub działają w ich imieniu lub pod ich kierownictwem; lub

c) są bezpośrednio lub pośrednio własnością Federacji Rosyjskiej lub jej rządu, lub jakichkolwiek rosyjskich osób fizycznych lub prawnych, podmiotów lub organów z siedzibą w Rosji, są przez nie kontrolowane lub działają w ich imieniu lub pod ich kierownictwem”.

Wnioski: Komisja będzie nadal dokładać wszelkich starań, aby sprawdzać pochodzenie gazu i monitorować przestrzeganie zasady wyłączenia ze wspólnych zakupów gazu ziemnego z Federacji Rosyjskiej – za pomocą oświadczenia honorowego oraz, w razie potrzeby, poprzez dalsze kontrole.

6. Obowiązkowe korzystanie z mechanizmu AggregateEU (art. 10 rozporządzenia)

Na podstawie informacji dostępnych w dniu 14 lipca 2023 r. stwierdzono, że 19 państw członkowskich UE wypełniło obowiązki w zakresie agregacji zapotrzebowania zgodnie z art. 10 ust. 2 rozporządzenia. W przypadku wielu z nich zapotrzebowanie zagregowane w samych tylko pierwszych dwóch rundach przekroczyło co najmniej dwukrotnie ich ilości w ramach obowiązkowej agregacji zapotrzebowania.

Główne ustalenia: biorąc pod uwagę nowatorski charakter mechanizmu wspólnych zakupów, obowiązek agregacji zapotrzebowania był dobrym sposobem na zmobilizowanie zapotrzebowania w niektórych państwach członkowskich UE.

Niektóre państwa członkowskie UE, które nie dysponują odpowiednimi narzędziami monitorowania i egzekwowania przepisów, musiały opierać się wyłącznie na ocenie Komisji, która miała jedynie charakter orientacyjny.

Wnioski: dzięki obowiązkowej agregacji zapotrzebowania możliwe było zmobilizowanie popytu w niektórych państwach członkowskich UE. W innych państwach członkowskich duże zainteresowanie uczestnictwem w mechanizmie AggregateEU doprowadziło do agregacji istotnych ilości, znacznie przekraczających poziomy obowiązkowe.

Skuteczne egzekwowanie tego przepisu mogło wiązać się z koniecznością nałożenia na państwa członkowskie UE bardziej przejrzystego obowiązku podjęcia odpowiednich działań, takich jak przyjęcie wiążących instrumentów zapewniających osiągnięcie wymaganego poziomu agregacji zapotrzebowania, przy jednoczesnym uwzględnieniu potrzeby zapobieżenia nałożeniu zbędnego obciążenia administracyjnego, zwłaszcza na państwa członkowskie zużywające niewielkie ilości gazu.

7. Konsorcjum na rzecz zakupu gazu (art. 11 rozporządzenia)

Art. 11 rozporządzenia stanowi, że przedsiębiorstwa mogą „koordynować warunki umowy zakupu” zgodnie z regułami konkurencji.

Nie utworzono konsorcjum na rzecz zakupu gazu, prawdopodobnie ze względu na złożoność tego przedsięwzięcia i ograniczenia czasowe wynikające z konieczności uruchomienia mechanizmu wspólnych zakupów przed rozpoczęciem sezonu napełniania magazynów gazu.

Zamiast tego, w porozumieniu z organami krajowymi i uczestnikami rynku, Komisja postanowiła przedstawić dwa modele współpracy: model „agenta na zlecenie”¹⁰ i model

¹⁰ W ten sposób nabywcy mogliby nawiązać współpracę z innym przedsiębiorstwem, które działałoby jako agent świadczący usługi (takie jak rezerwacja tzw. slotu w terminalu LNG).

„centralnego nabywcy”¹¹, aby ułatwić udział europejskich przedsiębiorstw w mechanizmie wspólnych zakupów.

Te dwa modele mogą być szczególnie przydatne dla firm, które nie mogą osiągnąć progu ilościowego przy zgłaszaniu zapotrzebowania, nie mają wiedzy fachowej niezbędnej do negocjowania umów na zakup gazu na rynku światowym (np. sektor energochłonny) lub nie posiadają niezbędnych zdolności w zakresie regazyfikacji lub magazynowania skroplonego gazu ziemnego (LNG).

W dniu 14 lipca 2023 r. na platformie AggregateEU zarejestrowanych było 16 przedsiębiorstw zainteresowanych świadczeniem usług jako agent na zlecenie oraz 11 zainteresowanych świadczeniem usług jako centralny nabywca.

W rozporządzeniu wskazano, że „[p]rzeniesienie korzyści, a w związku z tym oferowanie niższych cen, byłoby ważnym wskaźnikiem powodzenia wspólnych zakupów, ponieważ ma ono kluczowe znaczenie dla konsumentów”. W związku z tym Komisja zwróciła się do przedsiębiorstw oferujących usługi centralnego nabywcy, aby pobierały od swoich klientów opłaty za oferowane usługi, ale przenosiły na nich koszty samego towaru.

Główne ustalenia: art. 11 rozporządzenia został opracowany w celu zapewnienia narzędzia wsparcia w sytuacjach nadzwyczajnych i stanowił dla Komisji wystarczający środek ułatwiający proces tworzenia konsorcjów (choć żadne z nich nie zostało utworzone) i opracowywania innych modeli współpracy przedsiębiorstw zgodnie z unijnymi regułami konkurencji. Dzięki współpracy przedsiębiorstw mniejsze i mniej doświadczone przedsiębiorstwa mogą skuteczniej i z większą korzyścią łączyć swoje zapotrzebowanie, uzyskiwać dostęp do światowych rynków gazu, w tym dostawców LNG, oraz zabezpieczać dostawę po konkurencyjnych cenach. Jest to spójne z ograniczonymi informacjami zwrotnymi otrzymanymi od kilku podmiotów z sektora, które sugerowały, że tego rodzaju modele współpracy mogą przyczynić się do zwiększenia ich udziału w AggregateEU.

Ponieważ jednak dotychczasowe doświadczenia są ograniczone, nie jest możliwe wyciągnięcie żadnych ogólnych wniosków na temat pełnego zastosowania tych modeli.

Wnioski: w kontekście kryzysu Komisja uważa, że wszystkie wymienione powyżej istniejące modele współpracy mogą stanowić realne rozwiązania. Spotkało się to z poparciem niektórych podmiotów przemysłowych, wskazujących na fakt, że te modele współpracy mogą się przyczynić do znacznego zwiększenia korzyści płynących z mechanizmu wspólnych zakupów. Z drugiej strony, poza kontekstem sytuacji nadzwyczajnej, to normalne funkcjonowanie europejskiego rynku gazu, napędzane przez konkurencję, powinno warunkować to, czy i w jaki sposób przedsiębiorstwa będą współpracowały przy zakupie gazu, z uwzględnieniem unijnych reguł konkurencji.

¹¹ W ramach tego modelu kilku nabywców zwracałoby się do innego przedsiębiorstwa, aby pośredniczyło w ich imieniu jako nabywca i dokonywało zakupu gazu na ich zlecenie.

Przegląd sekcji 3 – środki mające na celu zwiększenie wykorzystania instalacji LNG, magazynów gazu i gazociągów (art. 12–14 rozporządzenia)

Rozporządzenie zawiera przepisy mające na celu zwiększenie przejrzystości i ułatwienie handlu na rynku wtórnym pojemnością magazynów gazu i zdolnościami instalacji LNG. Rozwiązania mające na celu zwiększenie przejrzystości w tym zakresie są podobne do rozwiązań dotyczących przesyłu gazu ziemnego rurociągami i w znacznym stopniu przyczyniają się do optymalizacji wykorzystania zdolności instalacji LNG i pojemności magazynów gazu w UE.

8. Platforma rezerwacyjna zdolności na rynku wtórnym dla użytkowników instalacji LNG i użytkowników magazynów gazu (art. 12 rozporządzenia)

Główne ustalenia: indywidualni operatorzy magazynów gazu i instalacji LNG utworzyli i uruchomili platformy rezerwacyjne zdolności na rynku wtórnym. Gas Infrastructure Europe (GIE) posiada repozytorium połączeń z platformami rezerwacyjnymi zdolności na rynku wtórnym oferowanych przez operatorów infrastruktury.

Platformy rezerwacyjne zdolności na rynku wtórnym umożliwiają skuteczniejszą alokację zdolności, które nie są wykorzystywane na rynkach pierwotnych. Zwiększenie przejrzystości w tym obszarze umożliwia uczestnikom rynku łatwiejsze znalezienie dostępnych możliwości wykorzystania zdolności w całej infrastrukturze na rynku UE, w szczególności w przypadku importu do UE dużych ilości LNG.

Wnioski: podobne przepisy przewidziano w art. 10 zmienionego rozporządzenia gazowego (rozporządzenie (WE) 2009/715) (pakiet dotyczący rynków wodoru i gazu o obniżonej emisyjności) zaproponowanego przez Komisję w grudniu 2021 r. i będącego obecnie przedmiotem negocjacji prowadzonych przez współprawodawców.

9. Platformy na rzecz przejrzystości w dziedzinie instalacji LNG i magazynów gazu (art. 13 rozporządzenia)

Główne ustalenia: GIE obsługuje dwie główne platformy obejmujące wszystkie państwa członkowskie UE, a także Zjednoczone Królestwo i Ukrainę: Aggregated Gas Storage Inventory (AGSI) w odniesieniu do magazynowania gazu oraz Aggregated LNG Storage Inventory (ALSI) w odniesieniu do LNG.

Po wejściu w życie rozporządzenia do tych platform dodano nowe elementy, w tym informacje na temat oferowanych usług i warunków mających zastosowanie do tych usług, zakontraktowanych i dostępnych pojemności magazynów gazu i zdolności instalacji LNG, taryf itp. Platformy te obejmują obecnie prawie wszystkie duże terminale LNG w UE (przy czym tylko 5 operatorów systemów LNG nie jest obecnych na platformach) oraz 98 % instalacji magazynowych w UE (przy czym tylko 3 operatorów systemów magazynowych nie jest obecnych na platformach).

Większa przejrzystość zapewnia lepszy i bardziej kompleksowy przegląd rynków LNG i magazynowania w UE. Przekłada się to również na bardziej efektywne korzystanie z tej

infrastruktury. Dzięki większej przejrzystości na unijnym rynku LNG możliwe jest również przyciągnięcie dodatkowych dostawców.

Wnioski: podobne przepisy przewidziano w art. 31 zmienionego rozporządzenia gazowego (WE) 2009/715 (pakiet dotyczący rynku wodoru i obniżania emisyjności sektora gazu) zaproponowanego przez Komisję w grudniu 2021 r. i będącego obecnie przedmiotem negocjacji prowadzonych przez współprawodawców.

10. Skuteczniejsze wykorzystanie zdolności przesyłowych (art. 14 rozporządzenia)

Art. 14 rozporządzenia ma na celu poprawę wykorzystania zdolności przesyłowych w związku ze zmianami w kierunku przepływu gazu w UE. W obowiązujących wytycznych dotyczących procedur zarządzania ograniczeniami przesyłowymi określono procedury na zasadzie „wykorzystaj lub strać”. Procedury te mają jednak zastosowanie wyłącznie do przeciążonych punktów połączeń wzajemnych i zostały opracowane z myślą o bardzo krótkim lub bardzo długim okresie.

W art. 14 przewidziano stosowanie procedur na zasadzie „wykorzystaj lub strać” do wszystkich punktów połączeń wzajemnych, niezależnie od tego, czy są one przeciążone czy nie. Istnieją dwie podstawowe możliwości stosowania art. 14: (i) poprzez wdrożenie nowej miesięcznej procedury na zasadzie „wykorzystaj lub strać” określonej w rozporządzeniu lub (ii) poprzez rozszerzenie istniejących procedur na zasadzie „wykorzystaj lub strać” na wszystkie połączenia wzajemne, nie tylko te przeciążone.

Główne ustalenia: państwa członkowskie UE nie zdecydowały się na wdrożenie nowej miesięcznej procedury na zasadzie „wykorzystaj lub strać”, a zamiast tego wybrały procedury przewidziane w wytycznych dotyczących procedur zarządzania ograniczeniami przesyłowymi, zgodnie z rozporządzeniem.

Wnioski: wpływ stosowania art. 14 do przesyłu gazu zostanie oceniony z wykorzystaniem parametru zdolności przesyłowych zarezerwowanych w drodze procedur na zasadzie „wykorzystaj lub strać” najpóźniej do końca 2024 r. Pozwoli to określić, jak często procedury na zasadzie „wykorzystaj lub strać” były wdrażane i na ile były przydatne.

PRZEGLĄD ROZDZIAŁU III (ŚRODKI ZAPOBIEGAJĄCE NADMIERNYM CENOM GAZU I NADMIERNEJ ZMIENNOŚCI ŚRÓDDZIENNEJ NA RYNKACH ENERGETYCZNYCH INSTRUMENTÓW POCHODNYCH)

Przegląd sekcji 1 – solidarność gazowa w odniesieniu do dostaw energii elektrycznej, kluczowych gałęzi przemysłu i odbiorców chronionych (art. 15–22)

1. Tymczasowe narzędzie do zarządzania nadmierną zmiennością śróddzienną na rynkach energetycznych instrumentów pochodnych (art. 15–17 rozporządzenia)

Art. 15–17 rozporządzenia wprowadzają wymóg, aby systemy obrotu, w których przedmiotem obrotu są energetyczne instrumenty pochodne (instrumenty pochodne, których aktywnym bazowym jest gaz lub energia elektryczna), ustanowiły tymczasowe mechanizmy zarządzania zmiennością śróddzienną. Środek ten ma na celu zabezpieczenie uczestników rynku przed znaczną zmiennością na takich rynkach, poprzez wprowadzenie wymogu, aby mechanizmy ustanowione przez systemy obrotu zapobiegały dużym wahaniom cen w ciągu dnia sesyjnego.

Aby uwzględnić różnorodność instrumentów będących przedmiotem obrotu i różne poziomy płynności rynków energetycznych instrumentów pochodnych, w rozporządzeniu określono jedynie podstawowe parametry funkcjonowania mechanizmów zarządzania zmiennością śróddzienną i wprowadzono wymóg ich dostosowania do cech każdego kontraktu i systemu obrotu. Zgodnie z rozporządzeniem systemy obrotu mogą również wdrażać mechanizmy zarządzania zmiennością śróddzienną poprzez włączenie ich do istniejących automatycznych mechanizmów zawieszania obrotu zamiast tworzenia dodatkowego mechanizmu.

W dniu 30 czerwca 2023 r., Europejski Urząd Nadzoru Giełd i Papierów Wartościowych (ESMA), zgodnie z upoważnieniem udzielonym mu w art. 17 rozporządzenia, opublikował sprawozdanie, w którym przedstawiono potencjalne rozbieżności we wdrażaniu mechanizmów zarządzania zmiennością śróddzienną przez systemy obrotu oraz ocenę skuteczności tego środka¹².

Główne ustalenia: w sprawozdaniu ESMA zwraca uwagę, że wdrożone mechanizmy zarządzania zmiennością śróddzienną zasadniczo wydawały się odpowiednio skalibrowane, z zastrzeżeniem, że ocena została przeprowadzona w czasie, gdy nie było dowodów na wystąpienie przypadków przedłużającej się zmienności wpływającej na obrót energetycznymi towarowymi instrumentami pochodnymi. Środki określone w art. 15–17 rozporządzenia miały zastosowanie do 17 systemów obrotu¹³. Ustalenia ESMA odnoszą się do pewnych

¹² Sprawozdanie to jest dostępne pod adresem: https://www.esma.europa.eu/sites/default/files/2023-06/ESMA70-156-6509_Final_Report_Intra-day_Volatility_Management_Mechanism.pdf.

¹³ Capman AD (Belgia), 42 Financial Services (Czechy), European Energy Exchange (Niemcy – rynek regulowany i zorganizowana platforma obrotu), MEFF Power (Hiszpania), CIMD SV SA (Hiszpania), Tradition Espana (Hiszpania), Griffin Markets Europe (Francja), TPICAP EU (Francja), Tradition Paris (Francja), Hellenic Energy Exchange (Grecja), Hungarian Derivative Energy Exchange (Węgry), Marx

różnic w sposobach wdrażania mechanizmów zarządzania zmiennością śróddzienną przez systemy obrotu, wynikających z charakterystyki poszczególnych systemów obrotu i umów. Rozbieżności dotyczyły w szczególności:

- wyboru „ceny referencyjnej”, niskiego poziomu płynności niektórych kontraktów w niektórych systemach obrotu, w wyniku czego wykorzystano ceny z innych systemów jako wskaźnik zastępczy do ustalenia ceny referencyjnej;
- częstotliwości odnawiania ceny referencyjnej i granic cenowych, przy niskiej płynności, co prowadzi do dłuższych odstępów między takimi odnowieniami;
- zakresu „korytarza cenowego”, którego szerokie granice są nieodpowiednie w przypadku nie płynnych kontraktów.

Ogólnie rzecz biorąc, z oceny ESMA wynika, że rozbieżności te można uzasadnić oraz że systemy obrotu odpowiednio wdrożyły mechanizm zarządzania zmiennością śróddzienną. ESMA zwraca jednak również uwagę, że mechanizm zarządzania zmiennością śróddzienną nie jest dostosowany do nie płynnych kontraktów, w przypadku których wydaje się, że trudności z jego wdrożeniem przeważają nad ewentualnymi potencjalnymi korzyściami. ESMA informuje, że tylko jeden system obrotu uruchomił mechanizmy zarządzania zmiennością śróddzienną od czasu ich wdrożenia i że najprawdopodobniej było to spowodowane błędnymi zleceniami. Biorąc pod uwagę ograniczoną zmienność rynków energetycznych instrumentów pochodnych w tym okresie, wydaje się, że systemy obrotu odpowiednio skalibrowały mechanizmy zarządzania zmiennością śróddzienną.

Jeżeli chodzi o efektywność mechanizmu, ESMA zwraca uwagę, że biorąc pod uwagę brak dowodów na wystąpienie przypadków przedłużającej się zmienności mających wpływ na energetyczne towarowe instrumenty pochodne w danym okresie¹⁴, ma on „ograniczone podstawy do oceny skuteczności mechanizmu zarządzania zmiennością śróddzienną pod kątem jego ewentualnych pozytywnych albo negatywnych skutków”. W każdym razie stwierdza, że przypadki dużej zmienności w 2022 r. były związane ze stresem mającym wpływ na podstawowe warunki na rynku gazu i energii elektrycznej oraz z wykorzystywaniem przez Rosję dostaw gazu ziemnego do Europy jako broni, a nie z formą nieuporządkowanego handlu, której mechanizm zarządzania zmiennością śróddzienną – i ogólnie automatyczne mechanizmy zawieszania obrotu – mają zaradzić.

ESMA zwraca ponadto uwagę, że zgodność mechanizmu zarządzania zmiennością śróddzienną z istniejącymi obowiązkami dotyczącymi automatycznych mechanizmów zawieszania obrotu, a także jego wdrożenie przez kilka systemów obrotu poprzez dostosowanie istniejących automatycznych mechanizmów zawieszania obrotu, wskazują, że jego cel może zostać osiągnięty zgodnie z obowiązującymi przepisami dyrektywy w sprawie rynków instrumentów finansowych (MiFID), a cel, który ma zostać osiągnięty, nie uzasadnia utworzenia drugiej warstwy automatycznych mechanizmów zawieszania obrotu.

Spectron Europe (Irlandia), Borsa Italiana SPA – IDEM (Włochy), ICE Endex Markets BV (Niderlandy), Nasdaq Oslo ASA (Norwegia) oraz OMIP – Polo Portugues SGMR SA (Portugalia).

¹⁴ Podstawowe informacje zostały zebrane w dwóch etapach między lutym a majem 2023 r.

Podstawą sprawozdania ESMA są zgromadzone dane dotyczące okresu między lutym a majem 2023 r., czyli okresu, który charakteryzował się zmniejszeniem zmienności na rynku gazu do wyjątkowo niskich poziomów. W okresie letnim zaobserwowano jednak przypadki znacznej zmienności śróddziennej na rynkach finansowych obrotu gazem, w szczególności w ramach wirtualnego punktu obrotu Title Transfer Facility, najpierw na początku czerwca, a następnie ponownie w sierpniu, charakteryzujące się często wahaniami cen przekraczającymi 10 % w ciągu tego samego dnia (w kilku przypadkach sięgającymi 20 % lub więcej).

Sugeruje to, że chociaż bilans gazowy uległ znacznej poprawie od 2022 r., a UE była w stanie skutecznie zastąpić znaczne ilości gazu dostarczanego wcześniej przez Rosję, na rynkach energii nadal występują pewne elementy niestabilności. Ryzyko związane np. z całkowitym i nagłym zaprzestaniem pozostałego importu gazu z Rosji, incydentami infrastrukturalnymi, niekorzystnymi warunkami pogodowymi lub znacznym wzrostem światowego zapotrzebowania na gaz może zakłócić funkcjonowanie rynków i potencjalnie spowodować wystąpienie przypadków nadmiernie wysokiej zmienności śróddziennej. Znaczną zmienność może również wywołać reakcja uczestników rynku na informacje o potencjalnych niedoborach dostaw gazu (nawet jeśli takie niedobory ostatecznie się nie urzeczywistnią).

W następstwie kryzysu energetycznego, gdy powrót do poprzedniego stanu rzeczy w zakresie dostaw energii nie jest od razu możliwy, a UE jest zależna od dostaw LNG, kluczowe znaczenie ma zapewnienie stabilności rynków finansowych energii poprzez unikanie nadmiernej zmienności cen. Obecnie nie ma pewności, czy przypadki zmienności (które nasiliły się latem 2023 r.) wystąpią ponownie w nadchodzących miesiącach. ESMA zwraca uwagę, że ze względu na brak przedłużającej się zmienności w badanym okresie, miał ograniczone podstawy do oceny skuteczności mechanizmu zarządzania zmiennością śróddzienną pod kątem jego ewentualnych pozytywnych albo negatywnych skutków.

Wnioski: mechanizm zmienności śróddziennej może pomóc ograniczyć gwałtowne wahania cen i złagodzić wzorce cenowe na bardzo niestabilnych rynkach. Może on mieć również pośredni wpływ dyscyplinujący na rynek.

ESMA nie stwierdził jednak podstaw do tego, aby mechanizm zarządzania zmiennością śróddzienną stał się stałym elementem ram prawnych UE, chociaż jego ocena została przeprowadzona w okresie braku przedłużającej się zmienności. ESMA jest zdania, że odpowiednie wdrożenie i stosowanie istniejących automatycznych mechanizmów zawieszania obrotu w ramach dyrektywy MiFID II, biorąc pod uwagę wnioski wyciągnięte z korzystania z mechanizmu zarządzania zmiennością śróddzienną, mogłoby przyczynić się do osiągnięcia celu, jakim jest ograniczenie nadmiernej zmienności śróddziennej cen, bez wprowadzania drugiej warstwy automatycznych mechanizmów zawieszania obrotu w postaci mechanizmu zarządzania zmiennością śróddzienną. Należy również wziąć pod uwagę niedawne porozumienie polityczne w sprawie przeglądu dyrektywy MiFID/rozporządzenia w sprawie rynków instrumentów finansowych. Dalsze monitorowanie rynków surowców energetycznych oraz wpływ mechanizmów zarządzania zmiennością śróddzienną w ciągu

najbliższych kilku miesięcy może być korzystne dla państw członkowskich w celu uzyskania bardziej świadomej oceny konieczności tymczasowego przedłużenia obowiązywania mechanizmów zarządzania zmiennością śróddzienną. Ponadto, jak odnotował Europejski Urząd Nadzoru Giełd i Papierów Wartościowych¹⁵, napięta sytuacja na rynku gazu stwarza szczególne zagrożenia i zmienność na rynkach instrumentów pochodnych związanych z gazem, co może „nasilić ruchy rynkowe” i „presję cenową na instrumenty pochodne”. Analiza tych zagrożeń „wymaga dalszych prac w celu wyeliminowania luk w danych i fragmentacji danych”. Komisja będzie na bieżąco informować państwa członkowskie o pracach nad tym zagadnieniem.

2. Oszacowanie ceny LNG i poziom odniesienia dla LNG (art. 18–22 rozporządzenia)

Zgodnie z art. 18 rozporządzenia Agencja ds. Współpracy Organów Regulacji Energetyki (ACER) jest zobowiązana do codziennego sporządzania i publikowania:

- oszacowania ceny LNG, nie później niż od dnia 13 stycznia 2023 r.; oraz
- dzienny poziom odniesienia dla LNG, od dnia 31 marca 2023 r.

Oszacowanie ceny LNG i poziom odniesienia dla LNG zostały wprowadzone w celu zapewnienia bardzo potrzebnej przejrzystości na rynku. Brak wiarygodnego wskaźnika ceny, po której państwa członkowskie UE nabywały LNG na rynkach międzynarodowych, prawdopodobnie doprowadził do tego, że konkurowały one o zabezpieczenie dostaw gazu podczas zeszłorocznego kryzysu. To z kolei mogło w znacznym stopniu przyczynić się do wywierania wzrostowej presji na ceny. Od samego początku miał to być stały środek, który miał zostać jak najszybciej włączony do rozporządzenia w sprawie integralności i przejrzystości hurtowego rynku energii (REMIT), ponieważ uznano go za niezbędny w kontekście strukturalnej zmiany znaczenia LNG dla dostaw gazu do UE, wywołanej wykorzystywaniem rosyjskiego gazu rurociągowego jako broni. Kryzys energetyczny z 2022 r. uwidoczniał jednak, jak bardzo potrzebne jest narzędzie przejrzystości, które obiektywnie odzwierciedlałoby cenę, po jakiej ładunki LNG docierają do Europy. W tym kontekście środek ten został włączony do rozporządzenia, przy czym wyraźnie wskazano, że zostanie on włączony jako stały środek do REMIT (jak wynika z motywu 57 rozporządzenia).

Główne ustalenia: wdrożenie oszacowania ceny LNG zapewniło większą przejrzystość rynku dzięki wprowadzeniu obowiązku obiektywnej sprawozdawczości i odzwierciedleniu międzynarodowych cen gazu. Od czasu publikacji oszacowania ceny poziomów odniesienia dla gazu ziemnego w UE (Title Transfer Facility) stopniowo dostosowywały się do oszacowania ceny LNG. Aby zapewnić wiarygodność i obiektywność tego oszacowania, w rozporządzeniu przyznano ACER szczególne uprawnienia do gromadzenia i przetwarzania wymaganych danych rynkowych. Obecnie ACER regularnie publikuje następujące oszacowania cen:

- dla Europy Północno-Zachodniej;

¹⁵ Europejski Urząd Nadzoru Giełd i Papierów Wartościowych, „TRV Risk Analysis: EU natural gas derivatives markets: risks and trends”, 12 maja 2023 r.

- dla Europy Południowej; oraz
- dla ceny LNG w UE.

Wprowadzenie poziomu odniesienia dla LNG jeszcze bardziej zwiększyło tę przejrzystość, ponieważ zapewniło spread ceny LNG w UE względem ceny rozliczeniowej w ramach Title Transfer Facility dla instrumentów z terminem wykonania w następnym miesiącu, czyli najczęściej wykorzystywanego kontraktu terminowego typu futures w UE i powszechnie uznawanego za najbardziej reprezentatywny wskaźnik zastępczy dla cen gazu w UE.

Dzięki większej przejrzystości rzeczywistej ceny, po której LNG jest wprowadzany do UE, uczestnicy rynku w państwach członkowskich UE dysponują większą wiedzą na temat cen rynkowych, a państwa członkowskie UE mogą lepiej koordynować swoje działania na rzecz zabezpieczenia dostaw LNG w duchu solidarności, co pozwala uniknąć wywierania nadmiernej presji na rynek.

W dniu 14 marca 2023 r. Komisja przyjęła wniosek dotyczący zmiany rozporządzenia w sprawie integralności i przejrzystości hurtowego rynku energii (REMIT). Wniosek uwzględnia zarówno oszacowanie ceny LNG, jak i poziom odniesienia dla LNG. Oczekuje się jednak, że ostateczne przyjęcie i wejście w życie zmienionego rozporządzenia REMIT nastąpi po wygaśnięciu obecnego rozporządzenia.

Wnioski: Komisja uważa, że tymczasowe przedłużenie obowiązywania odpowiednich przyjętych środków byłoby bardzo istotne w kontekście utrzymania zwiększonej przejrzystości cen importowych LNG oraz zachowania równych warunków działania między państwami członkowskimi UE w duchu solidarności, a jednocześnie wspierania państw członkowskich w zapewnianiu stałych dostaw w celu zaspokojenia potrzeb energetycznych UE. W związku z tym we wniosku dotyczącym REMIT uwzględniono podobne stałe środki.

PRZEGLĄD ROZDZIAŁU IV (ŚRODKI MAJĄCE ZASTOSOWANIE W PRZYPADKU STANU NADZWYCZAJNEGO DOTYCZĄCEGO GAZU)

1. Domyślne zasady dotyczące środków solidarnościowych (art. 23 i 26–28 rozporządzenia)

Aby jeszcze bardziej wzmocnić środki solidarnościowe¹⁶ w przypadku poważnego niedoboru dostaw gazu oraz zaradzić brakowi dwustronnych umów o solidarności między państwami członkowskimi UE, w rozporządzeniu określono domyślne zasady dotyczące środków solidarnościowych mające zastosowanie w przypadku braku umów dwustronnych. Domyślne zasady dotyczące środków solidarnościowych rozszerzają obowiązek związany z solidarnym wsparciem na krytyczne ilości gazu potrzebne do zapewnienia wystarczalności systemu elektroenergetycznego, co ma zapobiec kryzysowi elektroenergetycznemu. Państwa członkowskie UE posiadające instalacje LNG będą teraz również zobowiązane do zapewniania solidarnego wsparcia.

Te domyślne zasady opierają się na regule, że solidarne wsparcie powinno być udzielane za godziwą rekompensatą, przy czym maksymalna rekompensata obejmuje:

1. cenę gazu;
2. koszty magazynowania i transportu;
3. koszty procesowe wynikające z postępowania sądowego, w którym uczestniczy państwo członkowskie UE zapewniające gaz; oraz
4. koszty pośrednie, które nie są objęte ceną gazu, takie jak odszkodowanie za straty poniesione przez sektory dotknięte ograniczeniami dostaw, nieprzekraczające 100 % ceny gazu.

Domyślne zasady dotyczące środków solidarnościowych stanowią również odpowiedź na lukę w przepisach dotyczących solidarności określonych w rozporządzeniu w sprawie bezpieczeństwa dostaw gazu, polegającą na tym, że wnioskujące państwa członkowskie UE nie muszą w pierwszej kolejności traktować priorytetowo ofert opartych na środkach rynkowych. W rozporządzeniu tymczasowo rozszerzono również ochronę w ramach solidarnościowego wsparcia na krytyczne ilości gazu wymagane do zapewnienia bezpieczeństwa dostaw energii elektrycznej oraz tymczasowo rozszerzono obowiązek związany z solidarnym wsparciem na państwa członkowskie UE posiadające instalacje LNG.

Mechanizm solidarnościowy jest stosowany tylko w przypadku poważnej sytuacji nadzwyczajnej, w związku z czym nie można go przetestować w rzeczywistości. Przeprowadzono jednak symulację rozdziału IV metodą ćwiczenia próbnego, które opisano

¹⁶ Początkowo zasadę tę określono w art. 13 rozporządzenia (UE) 2017/1938, ustanawiającym mechanizmy „solidarnościowe” mające zastosowanie w ostateczności w przypadku poważnego stanu nadzwyczajnego dotyczącego gazu i regulowane dwustronnymi umowami o solidarności zawieranymi między państwami członkowskimi UE.

w poniższej sekcji. W maju 2023 r. wysłano ponadto kwestionariusz do Grupy Koordynacyjnej ds. Gazu¹⁷.

Główne ustalenia: wyniki ćwiczenia próbnego

Aby przetestować role i obowiązki w kontekście ogólnounijnego stanu nadzwyczajnego dotyczącego gazu, a także przetestować przepisy dotyczące solidarności przyjęte na podstawie rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa dostaw gazu i przedmiotowego rozporządzenia, w grudniu 2022 r. Komisja przeprowadziła wspólne **ćwiczenie próbne** z udziałem państw członkowskich UE, operatorów systemów przesyłowych i europejskiej sieci operatorów systemów przesyłowych gazu (ENTSO gazu).

Ogólnie rzecz biorąc, w wyniku ćwiczenia potwierdzono, że państwa członkowskie UE, Komisja i ENTSO gazu są przygotowane na wypadek stanu nadzwyczajnego dotyczącego gazu, a rozporządzenie w sprawie bezpieczeństwa dostaw gazu i przedmiotowe rozporządzenie zapewniają odpowiednie ramy reagowania kryzysowego, w szczególności w przypadku wniosków o solidarne wsparcie. Zidentyfikowano jednak również kilka kwestii wymagających działań następczych:

- W trakcie ćwiczenia uznano, że przepisy dotyczące solidarności mają zasadnicze znaczenie dla bezpieczeństwa dostaw, jeśli zostały ustanowione z wyprzedzeniem. Do tej pory podpisano jednak tylko kilka umów dwustronnych (7 z 40). Za przeszkodę w występowaniu o solidarne wsparcie i zapewnianiu takiego wsparcia uznano złożoność procesu decydowania o tym, co stanowi sprawiedliwą rekompensatę w poszczególnych państwach członkowskich UE, w przypadku gdy nie zostało to wcześniej ustalone.
- Stwierdzono, że nie ma podstawy prawnej do występowania o solidarne wsparcie udzielane za pośrednictwem gazociągu do sąsiedniego państwa członkowskiego UE, które nie ma bezpośredniego połączenia. Możliwość ta nie jest wyraźnie określona w rozporządzeniu w sprawie bezpieczeństwa dostaw gazu, natomiast rozporządzenie to zawiera przepisy dotyczące sytuacji, w których dwa państwa członkowskie UE są ze sobą połączone za pośrednictwem państwa trzeciego.
- Uznano, że w przypadku gdy państwo członkowskie UE otrzymuje dwa wnioski o solidarne wsparcie, procedura przydziału i ustalania priorytetów jest niejasna. Jeśli sytuacja na rynku nie pozwala na realizację obu wniosków, istnieje kilka możliwości: przydział proporcjonalny, czyli przydział na podstawie kolejności otrzymania wniosków (kto pierwszy, ten lepszy), lub przydział w zależności od kwoty otrzymanej tytułem rekompensaty.
- Kilka państw członkowskich UE stwierdziło, że zmiana terminu składania wniosków o solidarne wsparcie na co najmniej 72 godziny przed wskazanym terminem dostawy, uzgodnionym w rozporządzeniu, spowoduje komplikacje. Uczestnicy wyrazili życzenie, aby w przypadku solidarnego wsparcia udzielanego za pośrednictwem gazociągów miał zastosowanie 24-godzinny okres, podczas gdy termin 72 godzin

¹⁷ Grupa Koordynacyjna ds. Gazu jest stałą grupą doradczą koordynującą środki w zakresie bezpieczeństwa dostaw, zwłaszcza w sytuacjach kryzysowych. Zob. [Rejestr grup ekspertów Komisji i podobnych zespołów \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/energy/electricity/gas_coordination_group_en).

mógłby nadal mieć zastosowanie w odniesieniu do solidarnego wsparcia udzielanego za pośrednictwem dostaw LNG.

- Konieczne jest doprecyzowanie podstawy prawnej występowania o solidarne wsparcie za pośrednictwem dostaw LNG i otrzymywania takiego wsparcia, w tym kwestii umownych związanych z przekierowaniem ładunków i rekompensatami dla stron trzecich, dostępnością statków, możliwym niedopasowaniem ilości wynikających z wniosku o solidarne wsparcie i ilości znajdujących się na danym statku oraz sposobami gwarantowania płatności.

Wnioski: wnioski Komisji są następujące.

- koncepcja domyślnych zasad dotyczących środków solidarnościowych, w przypadku braku umów dwustronnych, powinna zostać wprowadzona na stałe. Dzięki temu unijna architektura bezpieczeństwa dostaw zostałaby trwale uzupełniona, a państwa członkowskie UE zostałyby zwolnione z obowiązku podpisywania umów dwustronnych;
- biorąc pod uwagę nowy krajobraz energetyczny w UE, w którym LNG stał się głównym źródłem dostaw gazu, rozszerzenie solidarnego wsparcia na LNG ma kluczowe znaczenie w kontekście bezpieczeństwa dostaw. W rozporządzeniu te same przepisy mają zastosowanie do gazu rurociągowego i LNG, co jednak nie odzwierciedla już stanu faktycznego. Z tego względu należałoby dostosować przepisy tak, aby uwzględniały specyfikę rynku LNG;
- krytyczne ilości gazu mają na celu zapewnienie wystarczalności systemu elektroenergetycznego, tak aby kryzys gazowy nie przeniósł się na system elektroenergetyczny. Można by przeanalizować sposoby osiągnięcia tego celu alternatywne do tych zaproponowanych w rozporządzeniu.

2. Inne niż nieodzwonne zużycie gazu przez odbiorców chronionych (art. 24 rozporządzenia)

Zgodnie z art. 2 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa dostaw gazu odbiorców chronionych definiuje się jako odbiorców będących gospodarstwami domowymi, którzy są podłączeni do sieci dystrybucyjnej. Państwa członkowskie UE mogą również podjąć decyzję o dodaniu następujących odbiorców do swoich odbiorców chronionych, pod warunkiem że reprezentują oni łącznie nie więcej niż 20 % całkowitego rocznego zużycia gazu:

1. małe i średnie przedsiębiorstwa podłączone do sieci dystrybucyjnej;
2. podmioty świadczące podstawowe usługi społeczne;
3. instalacje systemów ciepłowniczych.

Państwa członkowskie są zobowiązane do wprowadzenia rygorystycznych środków w celu zapewnienia dostaw do tych odbiorców chronionych i zapobiegania odłączeniom, nawet podczas stanu nadzwyczajnego dotyczącego gazu.

W czasie kryzysu energetycznego w 2022 r. i po przyjęciu rozporządzenia Rady (UE) 2022/1369 z dnia 5 sierpnia 2022 r. w sprawie skoordynowanych środków zmniejszających

zapotrzebowanie na gaz wzrosło jednak znaczenie dobrowolnego zmniejszenia zapotrzebowania przez wszystkie sektory.

W związku z tym w art. 24 rozporządzenia wprowadzono możliwość wprowadzania przez państwa członkowskie UE środków mających na celu ograniczenie zużycia innego niż nieodzwonne przez odbiorców chronionych, pod warunkiem że odbiorcy ci nie kwalifikują się jako odbiorcy wrażliwi w rozumieniu art. 3 ust. 3 dyrektywy 2009/73/WE dotyczącej wspólnych zasad rynku wewnętrznego gazu ziemnego.

Główne ustalenia: dnia 12 maja 2023 r. Komisja rozesłała kwestionariusz do członków Grupy Koordynacyjnej ds. Gazu i zwróciła się do nich z prośbą o przekazanie informacji zwrotnych dotyczących m.in. przepisów dotyczących zużycia gazu innego niż nieodzwonne przez odbiorców chronionych oraz dodatkowych zabezpieczeń służących zapewnieniu transgranicznych przepływów gazu. Wyniki były następujące:

- kilka państw członkowskich UE wskazało, że ich zdaniem to bardziej elastyczne podejście do koncepcji odbiorców chronionych jest korzystne, ponieważ może na przykład przyczynić się do uwolnienia ilości dla kluczowych sektorów przemysłu przy stosunkowo niewielkim wpływie na gospodarstwa domowe (na przykład poprzez nieznaczne obniżenie temperatury w termostacie);
- niektóre państwa członkowskie UE wskazały, że przepis ten trudno jest zastosować w praktyce, ponieważ monitorowanie zużycia innego niż nieodzwonne przez odbiorców chronionych w okresach innych niż roczne stanowi wyzwanie.

Wnioski: Komisja stwierdza, że koncepcja zużycia innego niż nieodzwonne przez odbiorców chronionych jest użyteczna w kontekście bieżących lub przyszłych działań na rzecz ograniczania zapotrzebowania.

3. Zabezpieczenia dla transgranicznych przepływów gazu (art. 25 rozporządzenia)

Art. 12 ust. 5 lit. a) rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa dostaw gazu stanowi, że państwa członkowskie UE nie mogą bezzasadnie ograniczać transgranicznych przepływów gazu. Procedura ta może jednak trwać do tygodnia, w związku z czym w czasie kryzysu przepływy transgraniczne mogą zostać bezzasadnie wstrzymane.

Dlatego też w art. 25 rozporządzenia wprowadzono dodatkowe zabezpieczenia w celu zapewnienia transgranicznych przepływów gazu, umożliwiające Komisji zobowiązanie danego państwa członkowskiego UE do zmiany swoich działań ze skutkiem natychmiastowym.

Główne ustalenia: nigdy jeszcze nie ogłoszono stanu nadzwyczajnego w rozumieniu art. 12 rozporządzenia (UE) 2017/1938, w związku z czym przepis ten nie został przetestowany. W kwestionariuszu, o którym mowa powyżej, członkowie Grupy Koordynacyjnej ds. Gazu zostali jednak poproszeni o przedstawienie swoich opinii w tej sprawie. Ich odpowiedzi można podzielić w następujący sposób.

	Pozytywnie oceniło art. 25	Uważa, że należy już przestrzegać art. 12 ust. 5	Nie popiera nowych zabezpieczeń
Częstotliwość	10/18 (55 %)	3/18 (17 %)	5/18 (28 %)
Argumentacja	- Respondenci pozytywnie ocenili dodatkową pewność. - Solidarne wsparcie ma kluczowe znaczenie w czasie kryzysu.	- Art. 12 ust. 5 uznano już za prawnie wiążący. - Należy przestrzegać art. 12 ust. 5, nawet bez dodatkowych zabezpieczeń.	- Respondenci wyrazili zaniepokojenie perspektywą utrzymania tych przepisów bezterminowo. - Państwa członkowskie UE powinny mieć możliwość obrony swojego stanowiska.

Odpowiedzi na pytania zawarte w kwestionariuszu świadczą o tym, że większość respondentów uważa zabezpieczenia dla transgranicznych przepływów gazu za użyteczne, ponieważ dostrzegają oni użyteczność nowych przepisów art. 25 rozporządzenia albo ponieważ uważają, że należy już stale przestrzegać przepisów art. 12 ust. 5 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa dostaw gazu.

Wnioski: Komisja stwierdza, że należy dążyć do utrzymania zabezpieczeń dla transgranicznych przepływów gazu, a także krótszej procedury w celu zagwarantowania przepływów transgranicznych w czasie kryzysu.

WNIOSKI

Ogólna sytuacja w zakresie dostaw gazu do Unii

Od wybuchu rosyjskiej inwazji na Ukrainę w Europie nastąpiła bezprecedensowa zmiana struktury energetycznej. Utrzymanie odpowiedniego zaopatrzenia rynku gazu w UE pomimo utraty znacznej części dostaw z Rosji (-70 mld metrów sześciennych (mld m³) w 2022 r.) było możliwe dzięki zwiększonym dostawom LNG (+50 mld m³ w 2022 r.), importowi gazu rurociągami od partnerów innych niż Rosja oraz zmniejszeniu zapotrzebowania na gaz (-58 mld m³ w 2022 r.), co ułatwiło osiągnięcie w tym roku rekordowo wysokiego poziomu napełnienia magazynów i spełnienie wymogu dotyczącego napełnienia magazynów gazu w 90 % określonego w rozporządzeniu w sprawie magazynowania gazu już w sierpniu¹⁸.

Zmiana ta była możliwa dzięki skutecznemu wdrożeniu przez UE i jej państwa członkowskie środków we wszystkich kluczowych obszarach polityki energetycznej, w tym unijnej platformy energetycznej, polityki w zakresie napełniania magazynów na szczeblu UE, zmniejszenia zapotrzebowania na gaz, zmniejszenia szczytowego zapotrzebowania na energię elektryczną, szybszego wprowadzania odnawialnych źródeł energii oraz ukierunkowanej modernizacji infrastruktury (+25 mld m³ nowych zdolności regazyfikacji LNG).

Sytuacja w zakresie bilansu gazowego uległa poprawie w porównaniu z 2022 r., kiedy to ceny gazu wzrosły do bezprecedensowego poziomu powyżej 300 EUR/MWh. Wojna się jednak jeszcze nie skończyła, a ceny gazu nadal są wyższe i bardziej zmienne niż przed latem 2021 r., kiedy to Rosja zaczęła wykorzystywać sektor gazu jako broń. Dzięki utrzymującemu się pozytywnemu wpływowi środków z zakresu polityki wprowadzonych w 2022 r. związanych z unijną platformą energetyczną, ograniczeniu zapotrzebowania przedłużonemu do marca 2024 r. i osiągnięciu celów w zakresie napełnienia magazynów prognozy na nadchodzącą zimę są ogólnie bardziej pozytywne niż prognozy na sezon zimowy 2022/2023. Mimo to nadal utrzymuje się znaczące ryzyko dla bezpieczeństwa dostaw gazu do UE, związane m.in. z: całkowitym i nagłym zaprzestaniem importu z Rosji, incydentami infrastrukturalnymi, niekorzystnymi warunkami pogodowymi, rosnącym zapotrzebowaniem na gaz w Europie lub poza nią, powodującym rywalizację o ładunki LNG, większym wykorzystaniem gazu do wytwarzania energii elektrycznej w wyniku suszy lub nieplanowanymi wyłączeniami elektrowni jądrowych. Wszystkie te czynniki ryzyka mogą, zwłaszcza jeśli wystąpią w tym samym czasie, doprowadzić do ograniczenia rynków i ponownie wywrzeć presję na ceny.

Ponadto pozytywne prognozy na sezon zimowy 2023/2024 są uzależnione od utrzymania bilansu energetycznego osiągniętego w ubiegłym roku dzięki staraniom państw członkowskich UE i wprowadzonym przez nie środkom z zakresu polityki. Pogorszenie

¹⁸ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2022/1032 z dnia 29 czerwca 2022 r. w sprawie zmiany rozporządzeń (UE) 2017/1938 i (WE) nr 715/2009 w odniesieniu do magazynowania gazu (Tekst mający znaczenie dla EOG).

bilansu gazowego, jeśli towarzyszyłyby mu niektóre z wyżej wymienionych czynników ryzyka, mogłoby zagrozić bezpieczeństwu dostaw w UE. Konieczne jest zatem zachowanie nieustannej czujności i ściśle monitorowanie rynku. UE musi być również przygotowana na najgorsze scenariusze.

Opinia Komisji w sprawie przedłużenia obowiązywania rozporządzenia

Na podstawie głównych ustaleń z pierwszych miesięcy wdrażania rozporządzenia, przedstawionych w niniejszym sprawozdaniu, Komisja stwierdza, że jego przepisy odegrały ważną rolę w procesie stabilizacji rynku gazu i zapewnieniu odpowiednich dostaw gazu do UE oraz że rozporządzenie to stanowi ważny element zestawu narzędzi służących zapewnieniu bezpieczeństwa dostaw gazu w UE.

Biorąc pod uwagę utrzymujące się ryzyko, o którym mowa powyżej, zainteresowanie uczestników rynku oraz potencjalne korzyści płynące ze wspólnych zakupów i mechanizmu solidarnościowego, Komisja rozważa, czy zaproponować przedłużenie niektórych lub wszystkich środków przewidzianych w rozporządzeniu oraz w jaki sposób niektóre z zawartych w nim środków można by włączyć w bardziej strukturalny sposób.

W tym celu zmienione rozporządzenie gazowe (rozporządzenie (WE) 2009/715) (pakiet dotyczący rynku wodoru i obniżania emisyjności sektora gazu) uznano za odpowiedni akt prawny w celu włączenia do niego niektórych aspektów mechanizmu wspólnych zakupów i mechanizmu solidarnościowego (na podstawie ustaleń i doświadczeń zdobytych podczas wdrażania przedmiotowego rozporządzenia). Współprawodawcy prowadzą obecnie prace w tym zakresie.